Kopecký, Milan

Vydavatelské a textově kritické poznámky

In: Kadlinský, Felix. *Zdoroslavíček Felixe Kadlinského.* Kopecký, Milan (editor). Vyd. 1. Brno: Universita J.E. Purkyně, 1971, pp. 171-178

Stable URL (handle): https://hdl.handle.net/11222.digilib/120738
Access Date: 30. 11. 2024
Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

MUNI ARTS Masarykova univerzita Filozofická fakulta

Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University
digilib.phil.muni.cz

VYDAVATELSKÉ A TEXTOVĚ KRITICKÉ POZNÁMKY

Zdoroslavíček v kratochvilném hájičku popostavený byl vytištěn dvakrát, poprvé za života Felixe Kadlinského roku 1665 v pražské jezuitské tiskárně poblíž Karlova mostu (ve formátu 12°) a podruhé 51 let po autorově smrti r. 1726 v tiskárně K. J. Jeřábka na Starém Městě pražském (formát 8°). Základem naší edice je 1. vydání jako vydání poslední ruky (poznámky k 2. vydání srov. dále), které je podle Knihopisu českých a slovenských tisků (č. 15.594) dochováno v šesti exemplářích. Používal jsem exempláře Státní vědecké knihovny v Olomouci (sign. 180.069) a částečně i exempláře knihovny Národního muzea v Praze (sign. 27 G 5), protože v olomouckém exempláři chybějí strany 18—19 a zajímavý mědirytový frontispis, signovaný J. K. Smíškem; oběma knihovnám děkuji za ochotné zapůjčení starého tisku.

Ve své edici postupuji podle zásad ustálených pro vydávání spisů z doby pobělohorské. Především zachovávám psaní předložek a předpon *s, z* podle originálu: *skáza, spoura, skroušený, stracený, spytovati, s křovin; zpojení, zžíravý, zbírati, zkřikněte, zhůru, z nebe spustiti* aj. Pokud se u téhož slova vyskytují obě podoby, ponechávám je (např. *spívati — zpívati*), i když se nacházejí blízko sebe: *zpočte* (XXXIII, 65) — *spočísti* (XXXIII, 70) apod.

Grafiku zdvojených souhlásek zjednodušuji: tyranne — *tyrane,* Jozeffe — *Jozefe,* ffigůra — *figůra,* harffa — *harfa,* cyffra — *cifra,* winna — *vina,* dennice — *denice,* ffaukání — *foukání,* wlněnný — *vlněný,* koženný —*kožený,* zauffati — *zoufati,* dauffati — *doufati, wyfformowat* — *vyformovat* aj.

U některých příslovečných spřežek a spojek se přidržuji dobového úzu (např. *z cela, i hned, a však, jak koliv)* a při tom zachovávám kolísání (*z rána* — *zrána* aj.).

Při přepisu velkých a malých písmen užívám v podstatě dnešního způsobu. Zkratky zpravidla rozvádím (viz aparát). Respektuji většinou jak výdechové, tak logické členění textu pomocí interpunkce, jen zřídka provádím drobné úpravy (místo dvojtečky středník apod.). Přímou řeč označuji uvozovkami.

Aby edice Zdoroslavíčka poskytovala správný obraz neustáleného jazykového úzu po polovině 17. století, ponechávám specifické jevy hláskové i morfologické, jako projevy znělostní asimilace (*prozba* aj.), úžení *é* v *í, ý* (např. *vyjasněný povětří, dvě osoby dílný*), diftongizaci *ý, í* v *ej* (*tejden, zejskati* aj.) a různé morfologické podoby vyskytující se v dobovém úzu (např. *ohnivýma rty, rukami, křídlami.* 7. pl. *přátely).* Z metrických a rýmových důvodů musely být ovšem respektovány také tvary hyperkorektní (7. pl. *s vody, s housličky,* 1. pl. fem. *labutí* aj.). Koncovky *-li, -ly* v plurálu l-ového participia jsou převáděny do nynějšího úzu. Slovesa *plynouti, rozplynouti a oplývati,* u nichž se většinou vyskytuje *-i-,* transkribuji vesměs s *-y-.* Bez poznámky jsou opraveny zřejmé chyby tiskové.

Zvláštním problémem Zdoroslavíčka a otevřenou otázkou studia předobrozenského jazyka vůbec je kvantita. V Zdoroslavíčku lze zjistit tyto výrazné tendence:

Dlouhé koncovky u imperativu sloves na -ovati: *smilůj se, neuchylůj se, rozvažůjme, pamatůjme, prospěvůjte, opakůjte.* — Zachovávám zde délku stejně jako u některých imperativů jiného typu, jako *otevří, šetří, věříž* aj.

Délku v předponě při- u některých slov (*příjde, příjme* aj.), avšak ponechávám tu i podobu krátkou.

Tendenci ke krácení v určitých pádech některých zájmen osobních a ukazovacích. Kolísání zachovávám v instr. sg. zájmen *on* a *ten (nim — ním, tim — tím),* ale připomí-

nám, že ve většině případů má Kadlinský krátkost. V lok. a instr. sg. zájmena *ona* sjednocuji kvantitu ve prospěch délky, ovšem krátké podoby jsou zaznamenány v textově kritickém aparátu.

Tendenci ke krácení v instr. sg. subs. feminin typu *píseň* a *kost*. Zavádím zde veskrze délku, případy krátkosti uvádím v aparátu.

U sloves najdeme krácení místy u 3. os. sg. 4. třídy (*ʒwuči, fwiti* aj.) a někdy též v 2. os. pl. (např. *pudite, ftrogite*). I v takových případech zavádím délku, přičemž původní tvary odchylné od mé transkripce jsou uvedeny v poznámkovém aparátu. Naopak krátkou podobu dosazuji do několika projevů dloužení v infinitivu (*ſpatřjti, těſſýt* aj.).

Dlouhou koncovku (vedle převažující koncovky krátké) zachovávám v nom. plur. většinou životných maskulin (*nedvědí, lidí; dva dní*) a ponechávám i kolísání typu *katané* — *katane*. Dále respektuji nom. plur. přivlastňovacích zájmen *mojí, tvojí* a komparativ adverbia typu *raději* (vedle méně časté koncovky na *-i*). Konečně ponechávám dublety v příponě *-iček* (např. *slavíček* — *slaviček*) a u některých slov (*křišťál* — *křišťál, komůrka* — *komurka, jméno* — *jmeno, nesmírný* — *nesmirný, rozjímati* — *rozjimati, nikdý* — *nikdy, brzý* — *brzy*, interjekce *ó* — *o* aj.).

Rozkolísaná kvantita Zdoroslavíčka není pouze odrazem dobového neustáleného úzu, ale též důsledkem rýmu i vlivu kvantity hudební (ta se však často neshoduje s kvantitou slovní). V zásadě je v naší edici z originálu zachováno to, co lze vysvětlit z hlediska mluvnického i vývojového, ovšem tam, kde se editor rozhodl (hlavně s ohledem na filologicky neškoleného čtenáře) pro jednu ze dvou eventualit, je původní podoba uvedena v následujících textově kritických poznámkách.

Titulní strana, 1 Zdoroslavíček] Zdoro= Slawjček — *10* Kadlinského] Kadlynſkého — *12* léta] Létha —

Předmluva, 3 Zdoroslaviček] Zdoro=Slawiček — *3* libezností] libeʒnoſti —

I, 20 koncertování] concertowánj — *28* míjí] mjgi — *35* bez křiku] beʒ křjku — *47* léta] Létha — *62* s křivánkem] s Křjwánkem — *70* Kalvarije] Kalwaryge —

II, 10 milostí] miloſti — *12* s pilností] s pilnoſti — *18* z očí] ʒ Oči — *25* /4/] 3. — *33* /5/] 4. — *38* ucítí] vcýti — *41* /6/] 5. — *49* /7/] 6. —

III, 29 s bolestí] s boleſti — *30* s sladkostí] s ſladkoſti — *39* potratí] potrati — *42* s hořkostí] s hořkoſti — *50* let] Leth —

IV, 6 šustí] ſſuſti — *44* nedám] nedam — *89* s bolestí] s boleſti — *91* s zvučností] s ʒwučnoſti — *104* s chtivostí] s chtiwoſti — *157* jí] gi — *V, titul* kratochvílné] kratochwilné (opraveno podle errat) — 77 vypouští] wypauſſti —

VI. 22 pálí] páli — *33* Již] Kyž — *47* popouští] Popauſſti — *79* sladkostí] ſladkoſti — *86, 94* žížni] žjžnj — *91* nezpouští] neʒpauſſti —

VII, 15 jí] gi — *16* zemdlí] Zemdli — *23* pálení] palenj — *47* jí] gi — *56* radostí] *radoſ*ti — *68* radostí] Radoſti — *84* z očí] ʒ Oči —

VIII, 9 rozvíjí] roʒwjgi — *11* pomíjí] pomjgi —*14* zpouští] ʒpauſſti — *15* pramínkové] Pramýnkowé — *16* rozpouští] roʒpauſſti — *41* radostí] radoſti — *56* těšit] těſſýt — *73* kvítí] Kwjti — *74* rozličností] roʒličnoſti — *75* svítí] ſwjti — *85* pěknosti] pěknoſti —

IX, 41 s pilností] s pilnoſti — *43* s vděčností] s wděčnoſti — *55* vpouští] wpauſſti — *58* spatřuji] ſpatřugj — *63* s škaredostí] s ſſkaredoſti — *91* s zbrojí] S Zbrogi — *131* líbí] ljdj — *155* čiji] čigj —

X, 102 tíží] tjži — *114* bodláčí] Bodlačj (úprava se zřetelem k v. *117:* Bodláčj) — *119* s radostí] s radoſti — *127* spatřuji] Spatřugj — *146* s bolestí] S boleſti — *147* milostí] miloſti —

XI, podtitul svatého] S° — *podtitul* kapitole] Kap: — *10* střely] Střeli — *29* jí] gi — *34* s horlivostí] s horliwoſti — *47* jí] gi — *79* myslí] Myſli — *116* tváří] Twáři — *125* smysly] Smyſli — *127* myslí] myſli — *147, 161, 165* jí] gi — *167* nedbá] Nedba — *180* své] ſwe — *182* oči] Očj — *199* při] Přj — *236* tajit] tagjt — *261* mastí] Maſti — *306* naplňuji] naplňugj — *344* jí] Gi — *375* beroucí] deraucý — *435, 440* jí] gi — *458* níž] Niž —

XII, 4 an] Aa — *32* jíž] Giž — *39* paměti] Pamětj — *43* chválí] chwáli—

XIII, 8 starostí] ſtaroſti — *34* se chýlí] ſe chýli — *65* pěknosti] pěknoſti — *78* horkostí]

Horkoſti — *108* léta] Létha — *131* jí] gi — *133* ní] ni — *135* jí] gi —
XIV, 56 promíjíme] promjgime — *64* posily] Poſylj —
XV, 7 třpytění] třpitěnj — *13* jasností] gaſnoſti — *25* z očí] ȝ Oči — *43* hněvivostí] hněwiwoſti — *54* milostí] miloſti — *74* s veselostí] s weseloſti — *89* temností] temnoſti — *108* s temností] S temnoſti — *109* pudíte] pudite — *111* zakuklíte] ȝakuklite —
XVI, 14 mořského] mořſkeho — *70* synem] Syném — *121* rychlostí] rychloſti — *126* s pilností] s pilnoſti —
XVII, 19 žalostí] ȝaloſti — *42* bydlí] Bydli — *49* K ní] K ni — *50* s ní] s ni — *52* vzývat] wȝywat —
XVIII, 3 třpytění] třpitěnj — *24* jasností] gaſnoſti — *25* pramínkové] Pramýnkowé — *29* šustí] ſſuſti — *31* zvučí] ȝwuči — *35* maličký] maličky — *43* s radostí] s radoſti — *60* vlasů] Wlaſu — *63* vás] was — *79* žalostí] ȝaloſti —
XIX, titul o svatém] o S. — *titul* Xaveriovi] Xaweryowi — *titul* Japonie] Japonye — *13* strojíte] ſtrogite — *15* činíte] činite — *44* neodolá] neoddolá —
XX, 26 libezností] libeȝnoſti — *93* poctíte] poctite — *95* slavíte] ſlawite —
XXI, 16 svítí] ſwjti — *18* třpytí] třpiti — *42* pěkností] pěknoſti — *44* milostí] miloſti — *91* bouří] bauři — *93* kouří] kauři — *96* třpytění] třpitěnj — *105* vysokostí] wyſokoſti — *112* stromů] Stromu — *128* chválí] chwáli — *163* v skálách] w Skálach —
XXII, 2 strojí] ſtrogi — *4* nadějí] naděgi — *4* kojí] kogi — *32* pouští] pauſſti — *34* v houští] w Hauſſti — *72* kvítí] Kwjti — *115* třpytění] třpitěnj — *194* k obveselení] k obweſelnj —
XXIII, titul v níž] w niž — *15* nesvítí] neſwjti — *62* stojí] Stogi — *88* blýští] Blýſſti — *115* s těžkostí] s těȝkoſti — *125* největší] Neywetſſý — *151* s radostí] s radoſti — *152* z ní] ȝ ni — *169* štítí] ſſtjti — *171* spatřiti] ſpatřjti — *196, 201* s pilností] s pilnoſti — *211* z níž] ȝ niž — *256* dávají] dáwágj — *338* bydlíte] bydlite —
XXIV, podtitul kyž] když — *2* pážatka] Páȝaka — *5* radostí] radoſti — *7* vděčností] wděčnoſti — *77* pilností] pilnoſti —
XXV, 42 starostí] ſtaroſti — *43* jí] gi — *44* horkostí] horkoſti —
XXVI, 95 jímž] Gimž —
XXVII, 8 slavit] ſlawjt — *39* zimními]ȝymnimi — *68* zná se] ȝna ſe — *98* s tvými] s twymi — *106* jasností] gaſnoſti —
XXVIII, 58 s radostí] S radoſti — *158* korály] Korally — *203* pramenů] Pramenu — *204* rodíte] Rodite —
XXIX, 52 moudrostí] maudroſti — *100* rozumností] Rozumnoſti — *126* vymejšlí] wymeyſſli — *128* smejšlí] ſmeyſſli — *143* rovně z nekonečné] rowně nekonečné (úprava podle 2. vydání) — *170* přemejšlí] přemeyſſli — *172* rozmejšlí] roȝmeyſſli — *188* s vroucností] s wraucnoſti — *228* neustále] nevſtale —
XXX, 41 třpytění] třpitěnj — *44* s vůlí] S wůli — *72* vděčností] wděčnoſti —
XXXI, 63 papršlků] Paprſſlku — *95* třpytění] třpitěnj —
XXXII, titul předoznámení] předoȝnámeni — *18* s šalamají] s Sſalamagi — *40* zjevuji] ȝgewugj — *62* přežvykují] přeȝwikugj — *94* kroutí] krauti — *125* kojíte] kogite — *127* dojíte] dogite — *134* snážností] ſnáȝnoſti — *149* milostného] miloſtneho —
XXXIII, 39 s holí] S Holy — *61* holí] Holi —
XXXIV, 8 svítí] ſwjti — *47* horkostí] horkoſti — *77* vinšuji] winſſugj — *107* s ochotností] s ochotnoſti —
XXXVI, 37 sváži] Swáȝj — *42* s mateří] s Mateři — *44* za dvéří] ȝa dwéři — *63* měnit] měnjt — *88* věřit] wěřjt — *113* daruji] darugj — *115* miluji] milugj — *133* intonuji] Intonugj — *162* daruji] darugj —
XXXVII, 9 naplňuji] naplňugj — *47* s šetrností] s ſſetrnoſti — *50* podvodně] Podwodné (úprava podle 2. vydání) — *64* myslí] myſli —
XXXVIII, 44 teskností] teſknoſti — *47* cítí] cýti —
IXL, titul Dafnisa] Daphniſa — *16* světlostí] Swětloſti — *23* Dafnis] Daphnis — *27* s Dafnisem] s Daffnyſem (stejná úprava u tohoto jména i dále) — *119* s tváří] s Twáři — *149* kormoutí] kormauti — *151* nermoutí] nermauti —
XL, 9 Damon] Dámon — *34* pečí] peči — *47* jasností] gaſnoſti — *71* s radostí] s radoſti — *95* těšit] těſſýt — *110* osvítíte] oſwjtite — *112* oslepíte] oſlepite — *124* radostí] radoſti —
XLI, 85 chtivostí] chtiwoſti —
XLII, 90 soudit] Saudjt — *97* /13/] 14. — *105* /14/] 15. — *113* /15/] 16. —*121* /16/] 17.

(posunuté číslování slok vzniklo nedopatřením jako důsledek toho, že Kadlinský při přebásňování vynechal 10. sloku originálu; stejné nedopatření je i ve 2. vydání) —
XLIII, 10 korály] Korally — *17* hotovíte] hotowite — *24* s bedlivostí] S bedliwoſti — *41* vytáčíte] wytáčite — *46* vyvádíte] wywádite — *48* uvádíte] vwádite — *127* vůlí] Wůli — *150* činit] činjt — *188* jí] Gi — *205* prsy] Prſý — *213* starostí] ſtaroſti — *247* bolestí] boleſti — *329* sám] sam — *405* odplatíte] odplatite — *407* roznítíte] roznjtite —
XLIV, 14 temností] temnoſti — *16* čerností] černoſti — *73* zůřivostí] zůřiwoſti — *137* pláči] pláčj —
XLV, 12 temností] temnoſti — *15* myslí] myſli — *38* horlivostí] horliwoſti — *40* bedlivostí] bedliwoſti — *98* radostí] radoſti — *126* pečlivostí] pečliwoſti — *128* šetrností] ſſetrnoſti — *170* pramínkové] Pramýnkowé — *201* litostí] litoſti — *213* pláči] pláčj — *242* stvoření] Stwořeni —
XLVI, 26 pramenů] Pramenu — *73* pláči] pláčj —
XLVII, 70, 71, 76 krví] Krwi — *87* očí] Oči — *102* obkličeny] obkličeni — *104* usmrceny] vſmrceni — *176* radostí] radoſti —
XLVIII, 31 s ní] s ni — *77* smilování] ſmilowanj —
XLIX, titul kříži] Křiži — *69* chuti] chutj — *82* Babyloně] Babiloně — *116* vodíváš] podjwáſs (i ve 2. vydání; upravuji podle smyslu) — *125* horkostí] horkoſti — *127* s radostí] s radoſti — *132* její] gegi — *169* /22/] 21. — *174* jdou] Gdáu — *174* s radostí] s radoſti — *186* střílí] ſtřjli —
L, 15 světlostí] ſwětloſti — *24* síly] Sýli — *45* pramínkové] Pramýnkowé — *54* blýštíce] bljſſtjce — *83* rychlostí] rychloſti — *85* jasností] gaſnoſti — *112* s vděčností] s wděčnoſti —
LI, 48 jí] gi — *140* s vděčností] S wděčnoſti —
LII, 30 zahraji] zahragj — *38* omočíte] omočite — *40* zatočíte] zatočite — *59* s ochotností] s ochotnoſti — str. 351 je ve starém tisku chybně označena jako 451.

V „Rejstříku písní . . ." zachovávám jak formulační diference od nadpisů uvnitř knihy, tak i odůvodnitelné diference v kvantitě (např. Ježíšova X Ježíšová). Německý originál má místo rejstříku titulů rejstřík incipitů („Register. Anfang jeglicher ode."); abecední rejstřík českých incipitů samostatně připojuji dále.

Za „Rejstříkem písní . . ." následují na necelých dvou stranách „Errata" (nejdříve textová, poté notová), podle nichž jsem příslušná místa opravil.

DRUHÉ VYDÁNÍ ZDOROSLAVÍČKA

Tato kniha z roku 1726 je uložena v pěti našich knihovnách (srovn. Knihopis č. 15.595). Pro účely mé edice mně ji ochotně zapůjčila Státní vědecká knihovna v Olomouci (sign. 32.527). Druhé vydání má pouze 163 stran (paginace začíná až stranou 10, ale prvních 9 stran i s titulním listem se započítává; po str. 163 následují 3 nepaginované strany rejstříku), což je důsledkem změněné typografické úpravy textu: na jednom řádku jsou zpravidla vysázeny dva verše.

Titulní list 2. vydání obsahuje tuto formulaci:

ZDOROSLAVIČEK

v kratochvilném hájičku postavený,
do kteréhožto hájičku pobožná
duše často choditi
a hlasu toho libezného slavička poslechnouti
a z něho potěšení duchovního
nabýti moci bude,

od ctihodného kněze Frydrycha Spee,
z Tovaryšstva Ježíšového,
vydaný,

pak skrze Felixa Kadlinského,
z téhož Tovaryšstva Ježíšového,

k potěšení duchovnímu v češtinu uvedený.

Léta 1726. Znovu vytištěný v Starém Městě
Pražském
u Karla Jozefa Jeřábka.

Na začátku knihy otiskl vydavatel „List přípisný" s tímto textem:

List přípisný

Veleslavnému bratrstvu nejsvětější rodičky Boží Panny Marie pod tytulem Na nebe vzetí v městě Jitčině nad Cidlinou při koleji Tovaryšstva Pána Ježíše shromážděnému, jakož i všem pánům pánům a pánům sodálům ve jménu Panny Marie nám spolu připojeným milost, lásku a všeliké požehnání.

Onen vznešený český veršovec kněz Felix Kadlinský z Tovaryšstva Ježíšova šťastně v češtinu obrátil přítomnou knížku, kterouž zdoroslavička jménem krá/sným ozdobil, tak že ji veleslavnému bratrstvu dotčenému, jakož i pánům pánům a pánům sodálům spolu připojeným sluší připsati. Spívá v ní zdoroslaviček tak mistrně, že by všem českým, snad i spěvavým cizím ptákům málo napřed nechal. Spívá tak stále, že i ráno i večer, ve dne i v noci, v zimě i v jaře, v létě i v podzimku chvály Matky Boží i jiných svatých a obzvláštně Syna Božího ku potěšení a prospěchu nejenom uší, než i duší libezně prospěvuje. K tomu prospěvování jemu podnět dal královský spěvák v žalmu 148. „Chvalte Pána i ptactvo pernaté"; též i mládenci, jako tři dyškantystove v peci babylonské mile prospěvující, jeho vzbuzovali: „Chvalte všickni ptáci nebeští Pána." Dan. 3. Na kteréž vzbuzování přemilé v tej knížce zdoroslaviček spívá, spolu pak i jako šíp lítá, ne cizími křídlami, než vlastními, vlastnost totiž češtiny zachovávající. Tim spůsobem litajícího a rostomile spívajícího / zdoroslavička komu slušněji než veleslavnému bratrstvu pánům pánům a pánům sodálům spolu připojeným připsati sluší? Tomu a těm, kteří dle chvalitebnýho obyčeje v chrámích Božích a v modlitebnicích, na průvodích po ulicích a po ryncích příkladným spíváním své srdce i jiných blížních k chválám Božím a mariánským rozpalují? Ať tehdy se nezdrahají do svého pokojička mile na slovo vzíti zdoroslavička libezně spívajícího a litajícího! Ať jeho vhlídně dopřejí i jiným vlastencům, zvlášť mládeř pilně učícím, na jejimž vyučování všech království měst a mist štěstí dobré záleží, aby s nimi oni i všickni dalece rozšířeni slavní národové slovanskýho jazyka užívající Pána Boha v písních spolu chválili; dle vzbuzování žalmu 149. „Spívejte Pánu píseň novou", aby též matku Páně a jiný svatý milý Boží chválmi ctili dle napomenutí žalmu 150. „Chvaltež Pána v svatých jeho", až by / je posledně v čas hodinky smrti libezně jako labutě spívající samé oné nebeské labutě s svými anjelskými křídlami do nebe za Matkou svou na nebe vzatou vzaly a přenesly, a tak se naplnila předpověd ač pohanskýho veršovce, však přeci panenskýho:
Cantantes sublime ferent ad sidera cygni.
Virg. Ecl. 9.
Prospěvující labutě k nebi je ponesou hbitě.

Dáno v shromáždění našem v městě Jitčině nad Cidlinou léta 1726. měsíce srpna dne 1.

Spolu shromážděné
bratrstvo.

TEXTOVĚ KRITICKÉ POZNÁMKY

Titulní strana, 1 ZDOROSLAVIČEK] Zdoro=Slawiček — *List přípisný, 175, 3* a *8* Marie] Marye — *4* koleji] Kollegi — *11* z Tovaryšstva] ʒ Towaryš: — *11* šťastně] ſſťaſtně — *13* zdoroslavička] Zdoro=Slawička — *14* veleslavnému] Weleſl: — *16* Spívá] Spiwá — *16* zdoroslaviček] Zdoro=Slawiček — *19* stále] ſtalé — *25* v žalmu 148. (in margine k tomu údaj: v. 7. a 10.) — *27* babylonské] Babilonſké — *28* vzbuzovali: (in margine: v. 80.; je to odkaz na Kantiku římského breviáře, Píseň tří mladíků, Dan. 3, 80) — *29* Dan. 3. (= odkaz na 3. kapitolu Proroctví Daniele proroka) — *30* zdoroslaviček] Zdoro=slawiček — *33* rostomile] roſtomilé — *34, 43* zdoroslavička] Zdoro=Slawička — *41* k chválám] k chwálam — *41* mariánským] Maryánſkým — *50* žalmu 149. (in margine: v. 1.) — *53* žalmu 150. (in margine: v. 1 .) — *61* sidera cygni] ſydera Cygni — *62* Virg. Ecl. *9.* (tj. Publius Vergilius Maro: Bucolica 9, 29; upozorňuji na velmi zdařilý český překlad časoměrný se snahou o vnitřní rým: labutě — hbitě).

„List přípisný" není paginován, přesto svislými čárkami jsou v naší edici označeny konce stran. Poté následuje „Předmlůva spisovatele této knížky", jejíž text — stejně jako text 52 básní — se shoduje (až na drobné dife-

rence, srov. dále) s textem 1. vydání. Do 2. vydání nebyl tedy z 1. vydání převzat původní „List připisný".

Seznam všech textových rozdílů mezi 1. a 2. vydáním nemohl být do této edice zařazen z rozsahových důvodů. Jejich poměrně velký počet lze rozdělit asi do pěti skupin (u příkladů uvádím vždy na prvním místě 1. vydání, na druhém místě 2. vydání):

1. Rozdílná kvantita, např. *Slunéčko — Slunečko, na ráně — na raně, ſwjrat — ſwirat, přjgde — přigde; Předmluwa — Předmlůwa, Leth — Lét, nabyl — nábyl, ginam — ginám.* Velmi často je možno ve 2. vydání zjistit nedostatek kvantity tam, kde 1. vydání má kvantitu dlouhou; může to být důsledek sazečovy nepozornosti stejně jako projev jeho příslušnosti k nářeční oblasti charakterizované nedostatkem kvantity, avšak nejspíš jde o sazbu nedbale provedenou a zkorigovanou (z tohoto hlediska je 1. vydání nepochybně hodnotnější).
2. Nestejná podoba u předložek a předpon *s, z,* např. v I. básni má 2. vydání veskrze *s* u slov *spívati* a *spívání,* kdežto v 1. vydání je na týchž místech většinou *z.*
3. Drobné změny lexikální a pozměněný slovosled.
4. Textové diference vzniklé v 2. vydání mechanickým převzetím určitých chyb 1. vydání beze zřetele k erratům, uvedeným na samém konci 1. vydání.
5. Různé chyby vzniklé ve 2. vydání sazečovým přehlédnutím (srov. dále např. XI, 426).

Nyní uvedu pozoruhodné textové rozdíly mezi 1. a 2. vydáním Zdoroslavíčka, zejména rozdíly patřící do 3. až 5. skupiny.

Předmluva, 10 gediné (1. vydání)] gedině (2. vydání) — *15* gſem] ſem — *II, 14* we mně] we mne — *20* kanau] kynau — *47* Wſſeckna] Wſſecka — *49* W tobět] W tobě — *III, 10* Wětry] Wěcy — *52* Newrátjm] nawrátjm — *IV, 1* (a nedáwno)] a (nedáwno) — *51* Podobné] Podobně — *160* Sſtiaſtně] ſſtiaſtné — *V,9* Přiď] Přigď — *56* ȝa Wláſek] na Wláſek — *93* gſem] ſem — 110 Pokud] pokudȝ — *121* Ach] A — *VI, 62* poſedá] poſedná — *105* w twé miloſti] twé miloſti — *VII, 39* ſe ȝnám] ſeȝnám — *41* gſem] ſem — *VIII, 63* on ſobě draȝe] ſobě on draȝe — *88* Kdyȝ Geȝjſs nedoſtáwá.] Geȝjſs ſe nedoſtáwá. — *IX, 61* od teſknoſti] do teſknoſti — *109* vpuſťte] vpuſte — *130* Mně] mne — *XI, 128* Plnj] plný — *240* neshledala] nehledala — *395* bys] bych — *396* tě] mně — *426* Bys ſe gich chopila] bys ge ȝachytila (přehlédnutím dvakrát vysázen týž verš a vynechán verš náležitý) — *435* ȝádoſt] ȝadoſt — *463* bawit] wabit — *XII, 25, 33, 35* gſem] ſem — *XIII, 111* poráȝj] proraȝý — *XV, 103* pronikla] pronika — *116* Pokud] pokudȝ — *XVIII, 53* Obkljčen gſa od ȝaloſti] Obkljčený gſa ȝaloſti — *XX, 24* Puňtiku] Puntiku — *78* Traub] Trub — *XXII, 107* prowedl] přiwedl — *144* chut] chuť — *XXIII, 143* Chtěgjc] Chtěge — *160* ſſnurky] ſſňurky — *202* Sylné] ſylně — *217* magj k přebýwánj] magj přebýwánj — *XXIV, podtitul* w liſtu 20.] w liſtu 18. — *2* Páȝaka] Páȝatka (v naší edici oprava podle 2. vydání) — *XXV, 39—40* w té ſwé vſtydli Sýle / A ſtáli beȝeſſkody?] w té ſwé vſtydlý Sýle / a ſtalj beȝeſſkody? — *XXVI, 85* Paprſſky] Paprſſlky — *XXVII, 102* wȝláſſtnj] ȝwláſſtnj — *XXVIII, 71* nowy anebo ſtary] nowý a nebo ſtarý — *77* w twé] w ſwé — *168* w bytnoſti] w bytoſti — *188* neyradſſý] neydraȝſſý — *229* Obecnjho] Obecného — *XXIX, 22* roȝdjlné] roȝdjlně — *57* twá téȝ Podſtata] twá geſt Podſtata — *122* Concipiſta] Concepiſta — *143* rowně nekonečné] rowně ȝ nekonečné (v edici oprava podle 2. vyd.) — *214* počátku] počátek — *XXX, 19, 99* pobočnj] poboȝnj — *21* Pochwal] Pochowal — *XXXI, 61* vpřjmých] vpřjmných — *82* roȝproſtjrá] ráȝproſtjrá — *XXXII, 72* poſkakůgte] obſkakůgte — *168* Geſtliȝj] geſtliȝe — *XXXIII, 111* ty] wy — *XXXIV, 128* Muȝyka] Muȝyku — *XXXV, 12* Nekaȝ] nekaȝ — *XXXVI, 126* wykračuge] wkračuge — *184* wěčně] wděčně — *XXXVII, 8* Laukách] Lukách — *XXXVIII, 8* Odpolu] odpolau — *47* kruté] krutné — *56* Chtěgjc] chtěg — *IXL, titul* Daphniſa] Diphniſa — *85* ȝgewuge] ȝwěſtuge — *XL,* 166 Opatrně] opatrné — *XLI, 5* ȝaloſtně] ȝaloſtné — *131* lidě (chybně místo „libě")] libé — *XLII, titul* Trnowém] Trnem — *6* ȝ nichȝ] ȝ nich — *32* Kyȝ] kdyȝ — *XLIII, po v. 72* ku Kladiwu] k Kladiwu —

85 Tali] Takli — *133* Ano] A to — *199* Cžláncých] Cžlánkách — *365* tehdy] tedy — *XLV, 92* gſauc] gſau — *109* Negednau] Negenom — *XLVI, 83* w Trůně] w Tráwě — — *90* k Boku] k Bohu — *XLVII, 64* přirazyli] prorazyli — *96* cele] celé — *XLVIII, 63* chuť] chuť — *185* kdys o Ptáku] kdyžs o Ptáčku — *191* mladé] mladně — *XLIX, 95* poſtáwá] powſtáwá — *166* Twogj s Matkau] s twogj Matkau — *215* Sláwa] chwála — *223* doſt] geſt — *L, titul* Welkonočnj] Welikonočnj — *42* ž Hor ſe do Dolů] ž Hor ſe žas do Dolů — *91* Když geſt ſe] Když ſe geſt — *LI, 9* wžláſſtě] žwláſſtě — *159* welebená] welebna — *LII, 30* na Harffu] na Harwu — *53* Notu] Notau — *102* Potud] pokud

VĚCNÉ POZNÁMKY A VYSVĚTLIVKY

Titulní list *v staropražské koleji blíž mostu* v jezuitské tiskárně poblíž Karlova mostu.

List připisný *panu Abrahamovi P. M. B.* podle Josefa Jirečka (Osvěta 1881, str. 25) znamenají tyto zkratky „Abrahama P. M/ešťana/ B/udějovského/", podle Knihopisu (u č. 15. 594) je dedikace určena „Abrahamovi P. M. B/iskupovi/"; v obou případech pouze hypotéza.

List připisný *Hannon, gubernátor karthaginenský* kartaginský mořeplavec a státník z 6. až 5. století před n. l. Hannón.

List připisný *(Aelian. l. 14. var. hist.)* Claudius Aelianus, řecký spisovatel doby římské z 2. poloviny 2. století n. l., napsal mj. spis Poikilé historia. Kadlinský uvádí jeho název v latinské podobě Varia historia s údajem „l. 14", tj. liber (= kniha) 14. Přesná citace podle nových vědeckých edic je XIV, 30.

List připisný *Soc. Jesu* Societatis Jesu, tj. Tovaryšstva Ježíšova (označení řádové příslušnosti Kadlinského).

List připisný *Z koleje hradištské* z jezuitské koleje v Uherském Hradišti, kde v den dokončení své dedikace (14. září 1664) Kadlinský žil. (V archiváliích této koleje lze číst přání Kadlinského, aby peníze za Zdoroslavíčka byly zčásti věnovány na rozvoj školských her na uherskohradištském učilišti, které mělo v době působení Kadlinského poměrně vysokou úroveň.)

Předmluva *F. K. S. J.* Felix Kadlinský, Societatis Jesu (tj. kněz řádu jezuitského).

III, podtitul *Zpívá se jako . . . etc.* odkaz na notaci písně č. I.

IX, podtitul *Zpívá se jako . . . etc.* odkaz na notaci písně č. VI.

X, podtitul *Může se zpívati jako . . . etc.* odkaz na notaci písně č. IX, tj. na noty uvedené u písně č. VI.

XIV, podtitul *Zpívá se jako . . . etc.* odkaz na notaci písně č. XIII (sloky skladby č. XIV nejsou v originále číslovány; v edici číslování doplňuji).

XV, podtitul *Zpívati se může jako . . . etc.* odkaz na notaci písně č. XII.

XVI, podtitul *Zpívá se jako druhá.* odkaz na notaci písně č. XV, tj. na noty u písně č. XII.

XXIV, podtitul *Zpívá se jako . . . (v listu 20).* odkaz na notaci písně č. V s uvedením stránky originálu.

XXV, podtitul *Zpívá se . . . předešlá.* odkaz na píseň č. XXIV, tj. na notaci písně č. V.

XXVI, podtitul *Může se zpívati . . . předešlá.* odkaz na píseň č. XXV, tj. na notaci písně č. V.

XXVII, podtitul *Zpívati se může touž notou.* odkaz na notaci písně č. V.

XXVIII, podtitul *Na tuž předešlou notu.* odkaz na notaci písně č. V.

XXIX, podtitul *Touž notou.* odkaz na notaci písně č. V.

XXX, podtitul *Může se zpívati . . . notu.* odkaz na notaci písně č. V.

XXXI, podtitul *Touž notou.* odkaz na notaci písně č. V.

XXXII, podtitul *Touž notou.* odkaz na notaci písně č. V.

IXL, podtitul *Notu hledej . . . z rána.* Kadlinský uvádí incipit nepřesně; jde patrně o píseň č. II s incipitem Nikdý tak ranní denice.

XLI, podtitul *Touž notou.* odkaz na notaci písně č. XL.

XLII, podtitul *Na tuž melodiji.* odkaz na notaci písně č. XL.

XLIII, podtitul *Touž notou.* odkaz na notaci písně č. XL.

XLIII, 289 *„Heli, lamma sabactany"* Kristo-

vo zvolání na kříži o hodině deváté, překládané zpravidla slovy: „Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil?“ (Matouš 27, 46, Marek 15, 34).

XLIV, podtitul *Touž notou ... zpívati.* odkaz na notaci písně č. XL.

XLV, podtitul *Touž notou.* odkaz na notaci písně č. XL.

XLVII, podtitul *Může se zpívati touž notou.* odkaz na notaci písně č. XLVI.

XLVIII, 45—46 *k ‚Červenému beránku‘* grafika a tím i smysl upraveny se zřetelem k německé předloze: Thät man mich zur herberg weisen / Hieß zum rothen lämmelein.

XLIX, LI, LII: u těchto písní notace není uvedena (ani ve 2. vydání).

LI, 62 *(krom Velikého pátku)* na Velký pátek se v katolických kostelech neslouží úplná mše (pouze tzv. missa praesanctificatorum), aby se pozornost věřících soustředila ke Kristově oběti na kříži.